

۱

تاریخ شفاهی جنبه فرهنگی انقلاب اسلامی
مداخلان سلامت

به چند

خیاط ماهداد

نیاز ملایم

روایتی زنانه از جهاد در خیاط‌خانه

تحقیق: سمانه سنائی

تدوین: ملیحه جهان آرا، زینب کشاورز، اسما مرتضایی زاد

پیشگفتار ناشر

ویروس کرونا پدیده‌ای جهانی و فراگیر است که نظم متعارف زندگی را در بسیاری از نقاط دنیا به هم ریخته است. مردم هر کشوری در مقابله با این بیماری ناشناخته بازخوردی دادند به فراخور جهان بینی و فرهنگ و تجربه‌های تاریخی شان. هر قدر در فرهنگ جامعه‌ای همیاری، ایثار، جمع‌گرایی، خداباوری و آرمان‌خواهی ارزش بیشتری داشته باشد، آن جامعه در بحران‌ها و مسئله‌های اجتماعی هم‌گراتر و موفق‌تر عمل می‌کند. به علاوه اینکه تجربه‌های تاریخی موفق نیز به توفیقات جامعه می‌افزاید.

از این روست که تجربه‌های دفاع مقدس، راهپیمایی اربعین، راهیان نور، جهادسازندگی و اردوهای جهادی، تکیه‌داری و روضه‌های خانگی، فعالیت‌های مسجدی و ده‌ها تجربه تاریخی مردم در ایران، در کنار فرهنگ دینی، نوع‌دوستی، ایثار و آرمان‌خواهی مردم ایران، واکنش متفاوتی را در مقابله با کرونا در مقایسه با سایر کشورها پدید آورد.

کسانی که تجربه حضور در جنگ هشت‌ساله را داشتند یا خاطرات آن دوران را شنیده و خوانده بودند، کرونا را فرصتی دیدند برای «جهاد» و تجلی دوباره «مرگ‌آگاهی». از همان روزهای ابتدایی که کرونا در ایران شیوع پیدا کرد، عده زیادی با علم به خطرهای احتمالی، به خط زدند. خط مقدم درگیری، بیمارستان بود و کادر درمان اولین مجاهدان این جبهه جدید. مجاهدان حوزه درمان ماه‌ها درگیر این جنگ فرسایشی شدند و شهدای جدیدی به سرمایه فرهنگی اجتماعی جامعه ایران اضافه شد: «شهدای مدافع سلامت». نظریه شهادت خود را در دهه چهارم انقلاب بار دیگر بازتولید کرد و مصادیق و ادبیات جدیدی یافت.

از سوی دیگر، فعالان جهادی که طی سالیان قبل در راهیان نور و اردوهای جهادی و اربعین و حوادثی همچون زلزله کرمانشاه، سیل گسترده شمال و جنوب کشور و... حضور

چشمگیر و فعالی داشتند، این بار در امداد به بیماران و کادر درمان و حاکمیت وارد میدان شدند. اکرام بیماران، نظافت بیمارستان‌ها و همیاری پرستاران، سرکشی به مراکز درمانی و انگیزه بخشی به بیماران و کادر درمان، غسل و دفن اموات، تولید تجهیزات پزشکی مانند ماسک و شیلد و گان، تولید محصولات فرهنگی گوناگون برای مردم در قرنطینه و ساکن در منزل و ده‌ها و صدها کنش فرهنگی اجتماعی دیگر، حاصل ورود جهادی‌ها به عرصه کرونا بود.

صدمه کرونا به اقتصاد و معیشت کشور و مردم، گسترده بود و افزون بر تمهیدات محدود دولتی و حاکمیتی، همیاری آحاد مردم را نیز می‌طلبید. برای جبران مافات، حالا هر خانه‌ای می‌توانست پایگاهی باشد برای رزمایش «مواسات». صدها هزار کمک مردمی در طول چند ماه از راه‌های گوناگون به آسیب‌دیدگان رسید.

تصویر کلانی که از اوضاع ایجابی در مسئله کرونا داریم، ناقص است اگر انعطاف و پویایی نهادهای دینی و حاکمیتی را نبینیم که شاید این مهم یکی از وجوه ممیزه جمهوری اسلامی در بحران کرونا بود. مراسم‌های مذهبی، اعیاد و عزاداری‌ها، راهپیمایی اربعین و تجمعات مرسوم دینی و سیاسی دیگر، همه ذیل «عقلانیت دینی» شکل گرفته، مدیریت شدند و کنش و تجربه جدیدی در تاریخ خود بر جای گذاشتند.

تجربه جدید شکل گرفته حول مفاهیم جهاد، مرگ آگاهی، مواسات و عقلانیت دینی، دستاورد جدیدی است که می‌تواند و باید در دانش و تاریخ و فرهنگ ایران ثبت و ضبط شده و به‌عنوان سرمایه‌ای کنار دیگر داشته‌های ایرانی و اسلامی مصرف شود. از این رو، دفتر مطالعات جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی که در حوزه‌های مغفول تاریخ انقلاب در حال پژوهش و تألیف است، این وظیفه را احساس کرد تا راوی جهاد مقابله با کرونا باشد، همان طور که رهبر معظم انقلاب فرمودند. ان شاء الله.

واحد تاریخ شفاهی

دفتر مطالعات جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی